

Valsts zivsaimniecības politikas iekšējos ūdeņos galvenās problēmas un to iespējamie risinājumi.

Sagatavoja:

Latvijas Makšķernieku asociācija un Vides konsultatīvā padome, 09.05.2012.

I.

Zivju kā dabas resursa vērtēšanas politiku atšķirības.

Zvejniecības likums.

2. pants. Likuma darbība

„Šis likums regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu (turpmāk — teritoriālie ūdeņi) un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu.”

Problēmas:

- Zvejniecības likuma, tam pakārtoto Ministru kabineta noteikumu un citu nozares dokumentu izpratnē zivju resursi tiek vērtēti tikai no ziv-saimnieciskā viedokļa, t.i. - kā preču zivis atbilstoši to tirgus vērtībai, nevis kā dabas resurss tā bioloģiskās daudzveidības izpratnē;
- Zvejniecības likumā nav noteikts deleģējums zivju resursu saglabāšanai, lai tā būtu valsts zivsaimniecības politikas neatņemama sastāvdaļa, kurai primāri ir jābūt vērstai uz zivju resursu dabiskas, nevis mākslīgas atražošanas nodrošināšanu;
- Zvejniecības likumā nav definēts tā mērķis;
- Zvejniecības likumā nav nodaļas par zivkopību.

Komentārs:

Vides konsultatīvā padome savā atzinumā (16.01.2012., Nr. 1-39) par Zemkopības ministrijas sagatavoto likumprojektu „Grozījumi Zvejniecības likumā” minēja sekojošo:

„Zvejniecības likumā nav definēts tā mērķis, tikai noteikta tā darbība (2.pants), līdz ar to tas ir uzskatāms vairāk par tiesiski - tehniska regulējuma normatīvo aktu (tuvāks MK noteikumiem), nevis tādu, kas nosaka valsts zivsaimniecības nozares ilgtermiņa attīstības mērķi un uzdevumus.”

Zemkopības ministrija to komentēja sekojoši:

„Tā kā Zvejniecības likums ir spēkā jau no 1995.gada un līdz šim nav radušās problēmas ar Zvejniecības likuma aptverto regulējumu (likuma darbības jomu), lai būtu nepieciešama šāda mērķa definēšana, kas vienlaikus iziet ārpus likuma darbības kompetences un pārklājas ar citu likumu darbības jomu. Zemkopības ministrija nesaskata pietiekamu pamatojumu šobrīd iekļaut šāda veida grozījumus sagatavotajā likumprojektā.”

Salīdzinājumam - Vides aizsardzības likums.

2.pants. Likuma mērķis un piemērojamība

(1) Likuma mērķis ir nodrošināt vides kvalitātes saglabāšanu un atjaunošanu, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

4.pants. Vides politikas plānošana

(1) Izstrādājot politikas plānošanas dokumentu un normatīvo aktu projektus, izstrādātājs plānošanas dokumenta vai normatīvā akta projekta anotācijā izvērtē tā ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību un vidi.

Politikas plānošanas dokumentu projektiem veic stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu, ja tas noteikts ietekmes uz vidi novērtējumu reglamentējošos normatīvajos aktos.

(2) Ministru kabinets apstiprina Vides politikas pamatnostādnes, ņemot vērā nacionālās prioritātes un Eiropas Savienības un starptautiskos nosacījumus.

**Augstāk minētais izsaka pamatproblēmu
starp
zivju kā dabas resursa *iegūšanu un izmantošanu* iekšējos un piekrastes ūdeņos
no zivsaimniecības politikas viedokļa (Zemkopības ministrija)
un
zivju kā dabas resursa *efektīvu, lietderīgu, ilgtspējīgu izmantošanu un
bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanu*
no vides aizsardzības politikas viedokļa (VARAM).**

Risinājums: Zvejniecības likuma un Vides aizsardzības likuma mērķiem ir jābūt politiski idejiski savstarpēji saskanīgiem, kas līdz ar to arī praksē sabiedrībai apliecinātu zivju kā valsts dabas kapitāla saprātīgu izmantošanu, saglabāšanu, attīstību ilgtermiņā un labu pārvaldību kopumā.

II.

Zinātniskās dokumentācijas kvalitāte zivju resursu pārvaldīšanā.

Zinātniskās dokumentācijas satura kvalitātes jautājums tika skatīts Vides apakškomisijas 28.03.2012. sēdē sakarā ar asociācijas „Zivju resursu aizsardzības akcijas „Dzīvais ūdens 2011”” pārskatā minēto par mazo HES darbības rezultātā zivju resursiem nodarīto kaitējumu.

Savukārt jautājums par zinātniskās dokumentācijas satura kvalitāti saistībā ar zveju iekšējos ūdeņos tika diskutēts starpministriju sanāksmes laikā Zemkopības ministrijā 30.03.2012., Zivsaimniecības departamentam un institūtam „BIOR” piekrītot Vides konsultatīvajai padomei, ka minētie dokumenti nav saistāmi ar zinātniskā dokumenta saturu un struktūru.

Latvijas Makšķernieku asociācija un Vides konsultatīvā padome uzskata, ka zinātniskās dokumentācijas satura kvalitāte nav atbilstoša valsts iekšējo ūdeņu zivju resursu labas pārvaldības praksei un turpmāk nav pieļaujama esošās situācijas turpināšanās.

Zvejniecības likuma 3. panta „Zivju resursu pārvaldīšana” pašreiz spēkā esošā redakcija:

„Zivju resursus pārvalda, **pamatojoties uz to uzskaiti, ekspertu novērtējumu un zinātniskajām rekomendācijām.**” (kaut gan likuma 2.pantā ir minēts vārds „pētīšana”).

Piedāvājums redakcijai: „Ūdens bioloģiskos resursus pārvalda, **pamatojoties uz to pētījumiem, zinātniskiem atzinumiem un ekspertu novērtējumu.**”

Risinājumi:

1. Jānosaka konkrētas prasības ūdens bioloģisko resursu jomas zinātnisko dokumentu izstrādei, tos ietverot atsevišķos MK noteikumos, par paraugu izmantojot MK noteikumus Nr.925 par „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturu un tajā ietvertajām minimālajām prasībām”.
2. Jāpārskata Zemkopības ministrijas un institūta „BIOR” darba uzdevumus, kuri tiek noteikti attiecīgajā līgumā.
3. Jāveic grozījumus MK noteikumos Nr.188 „Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība”.

III.

Nozvejas (ne)limitēšana iekšējos un piekrastes ūdeņos.

Latvijas Makšķernieku asociācija un Vides konsultatīvā padome uzskata, ka līdzšinējā prakse zvejā iekšējos un piekrastes ūdeņos, kad nozvejas apjoms (limits) tiek regulēts ar zvejas rīku limitu ir neatbilstošs zivju resursu ilgtspējīgas izmantošanas un bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai ilgtermiņā.

Komerczveja un pašpatēriņa zveja valsts iekšējos un piekrastes ūdeņos
(pašpatēriņa zveja valstī tika ieviesta 2004. gadā).

Ar zvejniecību valsts iekšējos un jūras piekrastes ūdeņos pašreiz nodarbojas:	
<i>Iekšējos ūdeņos</i>	<i>Jūras piekrastes ūdeņos</i>
Kopā – 1573 zvejnieki, no kuriem: <u>1385 cilvēki nodarbojas ar pašpatēriņa zveju</u> (88 %), 188 cilvēki nodarbojas ar komerczveju (12 %)	Kopā – 1326 zvejnieki, no kuriem: <u>1140 cilvēki nodarbojas ar pašpatēriņa zveju</u> (86 %), 186 cilvēki nodarbojas ar komerczveju (14 %)
<u>Kopā: pašpatēriņa zvejnieki – 2525 (87 %), komerczvejnieki – 374 (13 %).</u> Īstenībā komerczvejnieku skaits ir vēl mazāks, jo daudzi no iekšējo ūdeņu zvejniekiem vienlaicīgi nodarbojas ar komerczveju arī jūras piekrastē.	

Avots: Valsts vides dienesta Jūras un iekšējo ūdeņu pārvalde, 2011.

Piezīme: ne pašpatēriņa zvejniekiem, ne komerczvejniekiem nozvejas apjoms nav limitēts!

Risinājumi:

1. Komerczvejai ir jānosaka nozvejas limitus katrā atsevišķā ūdenstilpē, kurā komerczveja ir atļauta.
2. Pašpatēriņa zvejas ieviešana nav sevi attaisnojusi un ir veicinājusi zivju resursu nelikumīgu iegūvi un nelikumīgu tirdzniecību, tāpēc tā būtu aizliegama kā neatbilstoša zivju resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai.

IV.

Īpašuma tiesības uz zivju resursiem.

Zvejniecības likums (1995.gada redakcija), 3.pants „Īpašuma tiesības uz zivju resursiem”:

(1) „Zivju resursi Latvijas Republikas iekšējos ūdeņos un teritoriālajos ūdeņos ir valsts īpašums.”

Komentārs: pēc 2001.gadā veiktajiem grozījumiem Zvejniecības likumā vairs nav atsevišķa panta, kas nosaka valsts īpašuma tiesības uz zivju resursiem!

Spēkā esošā redakcija - 4. pants „Zivju resursu izmantošana”:

(2) „Īpašuma tiesības uz zivīm, kas iegūtas, izmantojot zivju resursus, nosakāmas saskaņā ar Civillikumu, kā arī ievērojot Eiropas Savienības tiesību aktos Eiropas Savienības dalībvalstīm noteiktās zvejas tiesības.”

Risinājums – īpašuma tiesību uz zivju resursiem noteikšanai Zvejniecības likumā:

1. Zivju resursi Latvijas Republikas teritoriālajos ūdeņos un iekšējos ūdeņos, kuros zvejas tiesības pieder valstij, ir valsts īpašums.
2. Zivis, kuras iegūtas un izaudzētas valstij piederošos zivkopības uzņēmumos, ir valsts īpašums.
3. Zivis, kas iegūtas un izaudzētas privātos zivkopības uzņēmumos, pieder attiecīgām juridiskām vai fiziskām personām.

V.

Zivju resursu aizsardzības un uzraudzības kontrole.

Problēmu loks ir plašs – valsts zivju resursu aizsardzības un uzraudzības nodrošināšanas kardināla uzlabošana, pašvaldību loma un pienākumi zivju resursu aizsardzībā un uzraudzībā, valsts vides inspekcijas un sabiedriskās vides inspekcijas darbības uzlabošana, inspektoru kvalifikācija u.t.t., tāpēc Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā nepieciešams organizēt darba grupu, kurā piedalītos:

1. Valsts vides dienests.

2. Valsts vides dienesta Jūras un iekšējo ūdeņu pārvalde.
3. Latvijas Pašvaldību savienība.
4. Makšķernieku un zvejnieku sabiedriskās organizācijas, kuru pārstāvji ir sabiedriskie vides inspektori – Valsts vides dienesta pilnvarotās personas atbilstoši VVD reģistra datiem.
5. Atsevišķas pašvaldības, kurās darbojas šo pašvaldību sabiedriskie vides inspektori – pilnvarotās personas.

KOPSAVILKUMS.

Ieinteresētajām valsts institūcijām un NVO iesniegt priekšlikumus grozījumiem, kuri tiek apspriesti darba grupā Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijā.

1. Zvejniecības likumā.
2. Citos zivsaimniecību regulējošos normatīvajos aktos.
3. MK noteikumos Nr.188 „Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība”.

**Līdz grozījumu veikšanai Zvejniecības likumā neizsludināt nekādus grozījumus
citos zivsaimniecību regulējošajos normatīvajos aktos.**

Jāizstrādā:

Redakciju jauniem MK noteikumiem par ūdens bioloģisko resursu jomas ekspertu atzinuma saturu un tajā ietvertajām minimālajām prasībām, par pamatu izmantojot Ministru kabineta noteikumus Nr.925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”.

Jāpārskata:

1. Zemkopības ministrijas Zivju fonda pasākumu satura kvalitāti un nepieciešams pieņemt politisku lēmumu par Zivju fonda finanšu līdzekļu, kurus izlieto zivju resursu aizsardzības pasākumiem (Nolikuma 8.3.p.) un pašvaldību un Valsts vides dienesta pilnvaroto personu iesaistīšanai zvejas un makšķerēšanas kontroles darbību nodrošināšanā (Nolikuma 8.4.p.) turpmāk ieskaitīt Latvijas Vides aizsardzības fondā, jo augstāk minētie pasākumi nav Zemkopības ministrijas kompetencē.
2. Sakarā ar to, ka pašreiz visi ieņēmumi no dabas resursu nodokļa paliek valsts pamatbudžetā un, papildu ņemot vērā, ka ārvalstu finanšu līdzekļi vides projektiem ir samazināti līdz minimumam, nepieciešams pieņemt politisku lēmumu par dabas resursu nodokļa daļēju ieskaitīšanu Latvijas Vides aizsardzības fondā.